

**แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชน
ของเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี**
**Guidelines for Developing Creative Tourism Based on Community Life
of Koh Sichang Chonburi Province**

กัลยา สว่างคง¹
Kanlaya Swangkong

บทคัดย่อ (Abstract)

เกาะสีชังเป็นจุดหมายปลายทางที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวมานาน แต่การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลและสภาพปัญหาทั่วไปของเกาะสีชัง 2) ศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี และสภาพปัญหาทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสีชัง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและรายงานผลการวิจัยด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกาะสีชังเป็นจุดหมายปลายทางที่เข้าถึงได้สะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวครบถ้วน มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งเชิงธรรมชาติและเชิงประวัติศาสตร์ ปัญหาทั่วไปเป็นเรื่อง น้ำประปา ไฟฟ้า และมลพิษ 2) ประชาชนมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่สูงที่สุดมีเทศกาลที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะที่น่าสนใจ แต่ยังขาดการนำวิถีชีวิตชุมชนมาใช้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว 3) ควรพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยนำวิถีชีวิตชุมชนมาปรับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และเสริมทักษะในด้านต่างๆ ให้กับชุมชน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords): การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์; วิถีชีวิตชุมชน; เกาะสีชัง

Abstract

Koh Sichang is a destination where has been in the curiosity of tourists for a long time. Recently, the epidemic of the Coronavirus 2019 has drastically reduced the number of tourists. To find ways to develop the tourism of Koh Sichang, this research therefore aims to 1) study the general information and conditions of Koh Sichang 2) study the way of life, traditions and tourism problems of Koh Sichang; and 3) present guidelines for tourism development and creative tourism activities based on the community lifestyle of Koh Sichang. A qualitative research was used for data collection, in-depth interview, and non-participate

---

Received: 2023-03-02 Revised: 2023-03-18 Accepted: 2023-03-21

¹ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย สายงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Director of Research Center, Research and Development Affairs, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand. E-mail: kanlaya.swa@dpu.ac.th

observation technique. Data were analyzed by content analysis; the results were reported through descriptive techniques.

The research found that 1) Koh Sichang was a convenient and accessible destination with full tourism facilities. There were interesting tourist attractions, both natural and historical. Generally, there were problem of water supply, electricity and pollution. 2) People had jobs related to tourism in the highest proportion. There were some interesting and unique festivals in Koh Sichang but no tourism activities based on community lifestyle. 3) Tourism development should be in the form of creative tourism by adapting the community lifestyle to tourism activities, and enhancing skills in various fields for the community in order to achieve sustainable development.

Keywords: creative tourism; community lifestyle; Koh Sichang

บทนำ (Introduction)

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้รูปแบบของการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป โดยการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ได้รับนิยามเป็นอย่างมาก คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) ที่ Richards and Raymond (2000: 16-20) ได้นิยามว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรคผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยว ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลกในประเด็นสำคัญ คือ การให้ความเคารพต่อสิ่งที่เป็นแก่นแท้ทางสังคมของเจ้าของพื้นที่และสนับสนุนการสร้างควมเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกันด้วยการเปิดใจยอมรับ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ กลายเป็นทางเลือกที่สำคัญของแต่ละประเทศ สำหรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จัดเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ (Niche market) ที่มีลักษณะที่พร้อมจะเปิดรับความแปลกใหม่ ต้องการทำกิจกรรมและได้รับประสบการณ์อย่างใกล้ชิดกับคนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้แก่นแท้ในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม โดยมีความรู้พื้นฐานมาบ้างแล้ว (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556: 1-60) โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกได้อธิบายเพิ่มเติมว่า รูปแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์นั้นใช้การเรียนรู้ การค้นพบ การได้รับประสบการณ์ และการได้ทดลองทั้งกับแหล่งท่องเที่ยวหรือผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทั้งที่จับต้องได้ (Tangible) และจับต้องไม่ได้ (Intangible) (Duxbury & Richards, 2019: 1-14) ดังนั้น รูปแบบของวิถีชีวิตชุมชนในแต่ละท้องถิ่นจึงสามารถนำมาดัดแปลงเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและความพร้อมชุมชนในการนำเสนอกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว (ฐิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ, 2565: 45-61) ทั้งนี้ประเทศไทยมีจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายในแต่ละภูมิภาค โดยแต่ละแห่งล้วนแล้วแต่มีทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว

จังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดสำคัญทางการท่องเที่ยวทางภาคตะวันออกของประเทศไทย เพราะอุดมไปด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างหลากหลายทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติจำนวนมาก และมีการคมนาคมที่สะดวกสบาย รวมทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวอย่างครบครัน ทำให้ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ

ชาวต่างชาติเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดชลบุรีเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2565 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 14,684,969 คน สร้างรายได้รวมมากถึง 99,471 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) โดยเกาะสีชังจัดเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดชลบุรีที่มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ มีการเดินทางที่สะดวกสบาย ค่าใช้จ่ายไม่สูง สามารถเดินทางแบบไปเช้า-เย็นกลับ หรือพักค้างคืนได้ ทำให้เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกไปพักผ่อนหย่อนใจเป็นจำนวนมาก (รชฎ จันทรน้อย, 2560) อย่างไรก็ตามการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ทำให้การท่องเที่ยวของเกาะสีชังซบเซาลงมาก ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในเกาะ หน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงพยายามหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังเพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพหรือทำให้นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนวันในการท่องเที่ยว

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกาะสีชัง พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชังโดยตรงยังมีจำนวนจำกัด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิ่งแวดล้อมและการขนถ่ายสินค้าทางทะเล ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชังยังขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ที่มากขึ้น รวมทั้งสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าเกาะสีชังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ครบครัน มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ เมื่อประกอบกับกระแสการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง รวมทั้งวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสีชังต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและสภาพปัญหาทั่วไปของเกาะสีชัง
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี และสภาพปัญหาทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสีชัง

วิถีชีวิตชุมชนของเกาะสีชัง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 10 คน ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาในพื้นที่เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรีเท่านั้น

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชน โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน 2565 จนถึงเดือนมกราคม 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสังเกต 3) เครื่องบันทึกเสียง 4) กล้องถ่ายรูป และ 5) กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว และที่สำคัญผู้วิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Literature review) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participate observation) ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือด้านวิธีการ (Methodological triangular) (สุรางค์ จันทวนิช, 2561: 128-130)

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณลักษณะความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยเป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ทั้งนี้ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้ 1) มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเกาะสีชังไม่น้อยกว่า 3 ปี 2) สามารถให้ข้อมูลได้ตรงประเด็นและน่าเชื่อถือ และ 3) ยินดีให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ทั้งนี้เมื่อข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical saturation) คือคำตอบที่ได้ซ้ำกันและไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงหยุดการเก็บข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยการถอดเทปการสนทนาแบบคำต่อคำ (Verbatim) ฟังซ้ำแล้วเรียบเรียงข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาแยกและจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการวิจัยด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย (Research Results)

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สามารถแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ ดังนี้

ข้อมูลและสภาพปัญหาทั่วไปของเกาะสีชัง

ข้อมูลทั่วไปของเกาะสีชัง

เกาะสีชังในอดีตอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดสมุทรปราการ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2486 ได้โอนมาขึ้นกับอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี แล้วยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2537 เกาะสีชังมีความสำคัญและมีความเป็นมาที่น่าสนใจอย่างยิ่งในเชิงประวัติศาสตร์เนื่องจากเคยเป็นสถานที่เสด็จประพาสและเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินถึง 3 พระองค์ คือ รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือรัชกาลที่ 5 นั้น พระองค์ทรงแปรพระราชฐาน โดยใช้สถานที่บนเกาะสีชังเป็นสถานที่พักผ่อนของพระบรมวงศานุวงศ์ และเป็นที่ทรงบริหารพระราชกรณียกิจปกครองประเทศระยะหนึ่ง นอกจากนี้พระองค์ยังได้ตัดสินพระทัยอันเป็นเกียรติประวัติที่ประวัติศาสตร์ต้อง

บันทึกเกี่ยวกับเกาะสีชังว่า เป็นสถานที่ที่ได้ทรงเลือกให้เป็นที่พักผ่อนของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย หรือสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฑาธุชธราดิลก พร้อมกับทรงสร้างพระราชฐานบนเกาะสีชังและพระราชทานนามพระราชฐานดังกล่าวว่า “พระจุฑาธุชราชฐาน”

เกาะสีชัง มีสภาพเป็นเกาะตั้งอยู่ในอ่าวไทย ห่างจากอำเภอสัตหีบประมาณ 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดชลบุรี 36 กิโลเมตร และอยู่ห่างกรุงเทพมหานคร 117 กิโลเมตร มีการคมนาคมติดต่อกับภายนอกโดยด้วยเรือโดยสารข้ามฟากรับจ้างที่มีบริการทุก 1 ชั่วโมง ตั้งแต่ 07.00-18.00 น. ของทุกวัน ทำให้การเดินทางเข้าสู่เกาะสีชังเป็นไปได้โดยสะดวก สำหรับการคมนาคมภายในเกาะสีชังจะมีรถสามล้อเครื่องโดยสารและรถจักรยานยนต์รับจ้างบริการอยู่ทั่วไป บนเกาะสีชังมีถนนสายหลัก 2 สาย คือ ถนนอักษะทางค์เป็นถนนคอนกรีตขนาดผิวจราจรกว้าง 4 เมตร ถึง 6 เมตร ตามสภาพความสูงต่ำของริมฝั่ง มีความยาว 3.5 กิโลเมตร และถนนวชิราวุธ นอกจากนี้ก็มีถนนซอยเป็นคอนกรีตขนาดกว้าง 2-4 เมตร เชื่อมโยงจากถนนอักษะทางค์ไปยังถนนวชิราวุธตามหมู่บ้านและจุดต่างๆ รอบเกาะสีชังอีกจำนวน 16 สาย มีสะพานท่าเทียบเรือ จำนวน 4 สะพาน สถานศึกษาจำนวน 3 แห่ง และยังมีวัด สำนักสงฆ์ ศาลเจ้า และมีสียิต จำนวน 2 แห่ง 5 แห่ง 2 แห่ง และ 1 แห่งตามลำดับ สำหรับสัตว์เอกลักษณ์ของบนเกาะสีชัง คือ กระรอกขาว ซึ่งเป็นกระรอกที่หาได้ยากจัดเป็นสัตว์อนุรักษ์ในพื้นที่

นอกจากนี้ข้อมูลจาก กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (ข้อมูล ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565) พบว่า เกาะสีชังมีโรงแรมจำนวน 2 แห่ง รวม 76 ห้อง รองรับได้ 153 คน และมีสถานที่พักอื่น ๆ จำนวน 57 แห่ง จำนวน 669 ห้อง รองรับได้ 1,400 คน มีร้านอาหาร 74 แห่ง จำนวน 1,040 โต๊ะ รองรับได้ 2,500 คน และมีผู้ประกอบการเรือโดยสารจำนวน 3 บริษัท

สภาพปัญหาทั่วไปของเกาะสีชัง

เนื่องจากเกาะสีชังมีสภาพเป็นเกาะกลางทะเลอ่าวไทยทำให้ประสบปัญหาในด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ที่จำแนกออกได้ ดังนี้

1. ปัญหาด้านน้ำประปา

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะสีชังเป็นโคกหินที่มีความลาดชันและมีหน้าดินบางมาก ไม่มีแหล่งน้ำผิวดินตามธรรมชาติ เช่น บึง หนอง คลอง ห้วย หรือแม่น้ำ รวมทั้งไม่มีแหล่งน้ำใต้ดิน จึงทำให้ประชาชนประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้งโครงการธนาคารน้ำขึ้น 2 โครงการ ซึ่งทั้ง 2 โครงการได้ดำเนินการก่อสร้างเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วเมื่อเดือนสิงหาคม 2564 แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนทำให้เกิดโครงการขยายเขตวางท่อจ่ายน้ำประปาใต้ทะเลจากฝั่งอำเภอสัตหีบ-อำเภอเกาะสีชังและทางเทศบาลยังต้องจัดซื้อน้ำจืดจากฝั่งเพื่อแจกจ่ายให้ประชาชน

2. ปัญหาด้านไฟฟ้า

เนื่องจากเกาะสีชังมีความเจริญด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวน 500,000-600,000 คนต่อปี ทำให้มีปัญหาไฟฟ้าตกและไฟฟ้าดับเป็นประจำ ส่งผลต่อการดำรงชีวิตและสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของเกาะเป็นอย่างมาก รวมถึงยังส่งผลกระทบต่อความมั่นใจของนักลงทุนในภาคธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอีกด้วย จึงมีการแก้ไขปัญหาด้านไฟฟ้าโดยการวางสายเคเบิลใต้น้ำมายังเกาะสีชัง เพื่อให้มีกำลังจ่ายกระแสไฟฟ้าอย่างเพียงพอแก่ความต้องการ แต่ปัญหาคือเคเบิลใต้น้ำทะเลที่จ่ายกระแสไฟฟ้ามายังเกาะสีชังมักเกิดการชำรุดเพราะถูกสายสมอเรือบรรทุกสินค้าเกี่ยว โดยที่ผ่านมามีปัญหานี้ถึง 3 ครั้ง ในรอบ 7 ปี

3. ปัญหามลพิษ

การขนถ่ายสินค้าบางชนิด เช่น ปุ๋ย ปูนซีเมนต์ ถ่านหิน แป้งมันสำปะหลัง ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากฝุ่นละอองขนาดเล็กได้ฟุ้งกระจายไปยังชุมชน และบางส่วนตกลงไปสะสมใต้ท้องทะเล ส่งผลกระทบทั้งต่อระบบนิเวศและสร้างความเสียหายต่อประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีปัญหาขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสียที่เกิดจากโรงงานที่ทำงานและอยู่อาศัยอยู่ในเรือโป๊ะ ท่อขนถ่ายสินค้าที่มีจำนวนมากกว่า 10 ท่อ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลในการกำจัดขยะพบว่า ในอดีตร้อยละ 90 ของขยะและสิ่งปฏิกูลมูลฝอยถูกทิ้งลงสู่ทะเล รวมทั้งน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากการเปลี่ยนถ่ายน้ำมัน ล้างเครื่องยนต์ ล้างระวางเรือ ล้างพื้นท่อขนถ่าย ล้างแท้งก์เรือ และอื่นๆ ก็ถูกลักลอบปล่อยทิ้งลงสู่ทะเลเช่นกัน

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะสีชัง

ข้อมูลจากการทบทวนเอกสาร และสืบค้นข้อมูลออนไลน์ผ่านเพจและเว็บไซต์ชั้นนำทางการท่องเที่ยวจำนวน 96 เพจ/เว็บไซต์ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในเกาะสีชังที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่

1. ช่องอิศริยาภรณ์ (ช่องเขาขาด) และแหลมวชิราวุธ

ช่องอิศริยาภรณ์ (เขาขาด) และแหลมวชิราวุธ ตั้งอยู่ทางตะวันตกทางด้านท้ายของเกาะสีชังมีลักษณะที่เป็นช่องเขาที่ขาดออกจากกันและมีหาดซึ่งมีหินก้อนกลม เป็นจุดชมพระอาทิตย์ตกที่สวยงาม ในอดีตมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ประกอบด้วย ที่แลราชโกษาอยู่บริเวณยอดมทาวชิราวุธ พลับพลาที่ประทับซึ่งสร้างขึ้นเพื่อชมวิวิทัศน์ และศิลปศาสตร ทั้งนี้เพื่อทอศิลาทาวชิราวุธลงจากช่องอิศริยาภรณ์ไปจรดแหลมมทาวชิราวุธเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมตกปลาและชมพระอาทิตย์ตก

2. ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่

ตั้งอยู่บนยอดเขาควายทิศทางด้านทิศเหนือของเกาะสีชัง หันหน้าไปทางทิศตะวันออกหลังพิงเขามีน้ำขวางหน้า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์เป็นหินรูปเจ้าพ่อใหญ่อยู่ในถ้ำบน สถานที่ประดิษฐานองค์เจ้าพ่อเขาใหญ่นั้นเป็นศาสนสถานมีลักษณะเป็นวิหารจีน นอกจากนี้ภายในศาสนสถานยังเป็นที่ประดิษฐานของเจ้าพ่อแห่งเจียศาลเจ้าแม่กวนอิม วิหารพระสังกัจจายน์ ในช่วงเทศกาลตรุษจีนจะมีผู้คนหลั่งไหลมาสักการะกันอย่างเนืองแน่นด้วยความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องของการส่งเสริมให้กิจการค้าขายเจริญรุ่งเรือง

3. สะพานอัษฎางค์

เป็นสะพานทอดยาวขนาดใหญ่สีขาวกลางทะเลที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ก่อสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2434 ขณะที่ท่านทรงเสด็จพระราชดำเนินมายังเกาะสีชังเพื่อเยี่ยมสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวัฑฒน์ ที่มีอาการประชวรและประทับอยู่ที่เกาะสีชัง จัดเป็นสะพานท่าเรือขนาดใหญ่ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น ณ เวลานั้นมาจนถึงปัจจุบัน สะพานแห่งนี้ตั้งอยู่ที่พระราชวังพระจุฑาธุชราชฐาน เป็นสถานที่ยอดนิยมอีกแห่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเดินเล่นเพื่อสัมผัสธรรมชาติและมาถ่ายรูปเป็นที่ระลึก

4. อ่าวอัษฎางค์ หรือ หาดถ้ำพัง

ตั้งชื่อตามพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวัฑฒน์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ 5 ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของเกาะสีชัง มีลักษณะเป็นอ่าวโค้ง ยาวประมาณ 160 เมตร มีหาดทรายขาวสวยงามแห่ง

เดียวในเกาะสีชังเป็นสถานที่เล่นน้ำทะเลและชมพระอาทิตย์ตกน้ำในอดีตอ่าวอัฐางค์แห่งนี้เคยเป็นท่าเทียบเรือสินค้าเพื่อหลบลมมรสุมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

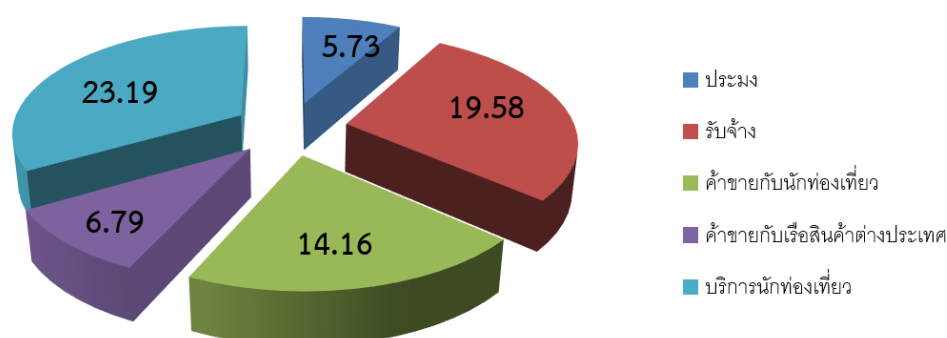
5. พระจุฑาธุชราชฐาน

เป็นพระราชวังแห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทยที่ตั้งอยู่บนเกาะกลางทะเล สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเริ่มสร้างอาคารที่พักต่างๆ ตั้งแต่ปี 2432 ใช้เป็นที่ประทับแปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ใช้เป็นสถานที่ประทับรักษาพระองค์เมื่อทรงพระประชวร

นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น วัด เจดีย์ ถ้ำ หาดทราย และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การตกปลา และการชมพระอาทิตย์ขึ้น-ตก ทั้งนี้จากการวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม พบว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเน้นไปในทิศทางของการเที่ยวชม พักผ่อน และแสวงหาความรู้ แต่ยังคงขาดแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถทำร่วมกับชุมชนเพื่อเพิ่มจำนวนวันในการท่องเที่ยวได้

วิถีชีวิต ประเพณี และสภาพปัญหาทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง

ข้อมูลจากสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลเกาะสีชังเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565 พบว่าเกาะสีชัง มีประชากรทั้งหมดประมาณ 5,000 คน และมีประชากรแฝงอีกจำนวนประมาณ 3,000 คน โดยประชากรร้อยละ 38 ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการบริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่เป็นเกาะทำให้ซื้อได้เปรียบที่สามารถนำมาใช้ในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวได้ เช่น ต้นทุนด้านวัตถุดิบที่เป็นอาหารทะเลมีราคาถูกเมื่อนำมาปรุงเป็นอาหารแล้วยังสามารถขายได้ในราคาที่ไม่แพง และปัญหาอาชญากรรมที่มีน้อยมากเพราะสภาพพื้นที่ไม่เหมาะกับการหลบหนีจึงทำให้ในเกาะมีความปลอดภัยสูง อย่างไรก็ตามเกาะยังมีปัญหาเรื่องค่าครองชีพที่ค่อนข้างสูง เพราะสินค้าหลายอย่างต้องนำมาจากแผ่นดินใหญ่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ จึงทำให้ไม่มีเวลาในการเพิ่มพูนทักษะในอาชีพเท่าที่ควร

ภาพที่ 1 แสดงร้อยละของอาชีพของประชาชนในเกาะสีชัง
ที่มา: สำนักทะเบียนท้องถิ่นเกาะสีชัง (2565)

ทั้งนี้ชาวเกาะสีชังมีงานเทศกาลและงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในชุมชนของเกาะสีชังและสามารถนำมาปรับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดังนี้

1. เทศกาลนมัสการเจ้าพ่อเขาใหญ่

จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจัดเป็น 2 ช่วง คือ 1) ช่วงเทศกาลตรุษจีน ประมาณปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี และ 2) ช่วงสารทจีน ประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี ซึ่งในช่วงสองเทศกาลนี้จะมีประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมานมัสการสักการะเจ้าพ่อเขาใหญ่เป็นจำนวนมาก

2. ประเพณีวันสงกรานต์

เป็นประเพณีซึ่งจัดให้มีขึ้นในช่วงวันที่ 13-19 เมษายน ของทุกปี โดยที่ชาวเกาะสีชังจากทั่วสารทิศจะเดินทางกลับมาเกาะสีชังอย่างพร้อมเพรียงกัน ทำให้บรรยากาศที่เกาะสีชังเป็นไปด้วยความคึกคัก และมีชีวิตชีวาเป็นพิเศษ จึงมีชื่อเรียกวันนี้ว่า “วันรวมชาวเกาะ” นอกจากนี้ในวันที่ 18 เมษายนของทุกปี ยังมีประเพณีวันไหลเกาะขามใหญ่ หรือที่เรียกว่า “ประเพณีอุ้มสาวลงน้ำ หรือ จูงมือลงทะเล” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานและความประทับใจให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

3. งานขัตติยคุณนมัสการพระพุทธบาทเกาะสีชัง

จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 18-19 พฤษภาคมของทุกปี ตามประวัติกล่าวว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ถวายศีลารอยพระพุทธบาทจากเมืองพุทศยาแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้เชิญรอยพระพุทธบาทขึ้นไปประดิษฐาน ณ ไหล่เขายอดพระจุลจอมเกล้า พร้อมกับพระราชทานชื่อไหล่เขาที่ประดิษฐานรอยพระพุทธบาทว่า “ไหล่เขาศิระแห่งยอดเขาพระจุลจอมเกล้า” และโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานขัตติยคุณนมัสการพระพุทธบาทเกาะสีชังขึ้นเพื่อให้ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธได้มีโอกาสได้ขึ้นไปสักการะรอยพระพุทธบาทเป็นประเพณีสืบไป

4. งานวันรำลึกวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระปิยมหาราชของชาวเกาะสีชัง

งานนี้มีกำหนดจัดขึ้นในวันที่ 20 กันยายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพ (วันประสูติ) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณและวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์ท่าน รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะสีชังอีกด้วย

5. ประเพณีลอยกระทง

จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี แต่ประเพณีลอยกระทงของเกาะสีชังมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากที่อื่นอยู่ 2 ประการ คือ 1) มีกิจกรรมงานประเพณีหุงข้าวมันส้มตำทอดแทรกอยู่ในงานลอยกระทง โดยงานประเพณีหุงข้าวมันส้มตำนั้นจะจัดทำขึ้นบริเวณสี่แยกท่าล่างและสามแยกท่าบน โดยแต่ละบ้านจะนำข้าว น้ำตาล มะพร้าว ปลาย่าง มารวมกันเป็นกองกลางแล้วร่วมกันจัดทำ โดยการหุงข้าวมันส้มตำแล้วแจกจ่ายให้กับพี่น้องประชาชนที่เดินทางไปลอยกระทงในเวลาเที่ยงคืนเดือน และ 2) ประเพณีลอยกระทงของชาวเกาะสีชังเป็นการลอยกระทงในทะเล

สภาพปัญหาด้านการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง

ลักษณะการท่องเที่ยวของเกาะสีชังนั้นจะยึดโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในเกาะ เมื่อผนวกกับแรงขับเคลื่อนจากรายการโทรทัศน์และละครหลายเรื่องที่เลือกใช้เกาะสีชังเป็นสถานที่ในการถ่ายทำ ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการเดินทางเพื่อเก็บภาพถ่ายตามรอยละครเรื่องนั้นๆ และเนื่องจากเกาะสีชังตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 117 กิโลเมตร ทำให้เป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปพักผ่อนในรูปแบบของการเที่ยวแบบวันเดียว หรือพักค้างคืนเพียง

1 คืบในช่วงวันหยุด โดยข้อมูลจากเทศบาลเกาะสีชังพบว่าในวันธรรมดามีนักท่องเที่ยวประมาณ 200 คนต่อวัน ในขณะที่วันเสาร์-อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 500 คนต่อวัน และวันหยุดหรือเทศกาลต่างๆ จะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 1,000-2,000 คนต่อวัน ที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาการรองรับนักท่องเที่ยว แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อม ฝุ่นละออง การกำจัดขยะ และการขาดแคลนน้ำจืด นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว และสินค้าของฝาก เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักค้าง หรือเกิดการใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น ต่อมาเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ในจังหวัดชลบุรี ทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวหยุดชะงัก ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสีชังเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเกาะสีชัง จึงได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมงานตลาดวัฒนธรรมเกาะสีชัง (ถนนคนเดิน) 2 ครั้ง ครั้งแรกระหว่าง วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563-วันที่ 7 มีนาคม 2563 และครั้งที่ 2 เมื่อระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม 2564 ถึงวันที่ 2 มกราคม 2565 อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. การเพิ่มจุดท่องเที่ยวใหม่ของเกาะสีชัง คือ หุบหญ้าหลากสี บริเวณท่ายายทิม โดยได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาหลักสูตรผู้นำยุคใหม่ในระบอบประชาธิปไตย (ปนป) รุ่นที่ 11 ร่วมกับอำเภอเกาะสีชัง เทศบาลตำบลเกาะสีชัง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การพัฒนาพัฒนา ปรับปรุง แหล่งท่องเที่ยวเดิมบนเกาะ เช่น บริเวณจุดชมกระรอกขาว ช่องอิศริยาภรณ์ (ช่องเขาขาด) ถ้ำพระจุลจอมเกล้า แหลมจักรพงษ์ หรือแหลมถ้ำพัง

4. การเพิ่มมาสคอต หรือสัตว์สัญลักษณ์ของเกาะสีชัง คือ ปลาหมึก เพื่อให้เป็นจุดถ่ายภาพ

5. การออกแบบพาหนะอัตลักษณ์ โดยใช้กระรอกขาว สะพานอัษฎางค์ ภูเขาและทะเล มาใช้ในการออกแบบ

6. การจัดกิจกรรมวิ่งชมเกาะ “Sichang Run Chonburi Sports City 2022” กำหนดจัดงานเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2565 แต่โครงการดังกล่าวต้องเลื่อนไปอย่างไม่มีกำหนด เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ หรือนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยี่ยมชมเกาะสีชังแล้วให้กลับมาเที่ยวเกาะสีชังอีก โดยโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ประกอบไปด้วย โครงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณท่ายายทิม แหล่งท่องเที่ยวบริเวณหมวดศิลา โครงการก่อสร้างกระเช้าลอยฟ้าสายวัฒนธรรม สะพานกระเจก (สกายวอล์ก) เกาะสีชัง และสะพานสลิงเพื่อชมทัศนียภาพทะเลแหวก รวมทั้งยังมีโครงการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเกาะสีชัง ระยะที่ 2 ที่เน้นการตกแต่งภายในเพื่อจัดแสดงนิทรรศการการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ของเกาะสีชัง แต่เนื่องจากทุกโครงการต้องอาศัยงบประมาณจำนวนมากจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะนี้จึงยังไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ทั้งหมด

โดยสรุปแล้วประชาชนส่วนใหญ่ในเกาะสีชังประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการบริการนักท่องเที่ยว แต่การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่มีความยินดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และต้องการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะทางวิชาชีพ แต่การประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพทำให้

ไม่มีเวลาเข้ารับการฝึกอบรมหากไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณา ลักษณะของการท่องเที่ยวจะพบว่ายังไม่ได้มีการนำวิถีชีวิต ประเพณีหรือวัฒนธรรมของคนในชุมชนมาเป็น จุดขายทางการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นแบบเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีการทำกิจกรรม ร่วมกับคนในชุมชน รายได้จากนักท่องเที่ยวจึงเป็นในส่วนของที่พัก อาหาร การคมนาคม ซึ่งตกอยู่กับ ผู้ประกอบการบางกลุ่มเท่านั้น และต้องมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากพอที่จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนิน ธุรกิจต่อไปได้ จึงควรปรับเปลี่ยนให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน โดยเป็นกิจกรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตของคนในชุมชน หรือจัดให้มีการนำวัตถุดิบในชุมชนมาใช้ในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตของชุมชนเกาะสีชัง

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาทั่วไปของเกาะสีชัง สภาพปัญหาทางการท่องเที่ยว รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้นำชุมชน พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเกาะสีชังนั้นมีกระบวนการที่เป็นรูปธรรมจาก หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว แต่เนื่องจากต้องใช้งบประมาณและเวลาในกระบวนการต่างๆค่อนข้างมาก ดังนั้น อีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังเพื่อให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สามารถดึงศักยภาพของชุมชนมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวได้ และทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ได้ทดลอง ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างแท้จริง และยังได้ร่วมเรียนรู้ อนุรักษ์ พื้นฟูวิถีของชุมชนเกาะสีชังเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนได้ด้วยคือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้มีข้อสรุปถึงแนว ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตของชุมชนเกาะสีชัง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาสูตรอาหารท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถ ทำร่วมกับคนชุมชนได้ เช่น น้ำพริกมะขาม ข้าวมันส้มตำ โดยบอกเล่าเรื่องราวของอาหารท้องถิ่น วัตถุดิบที่ใช้ วิธีการปรุงอาหาร ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ ลงมือทำ และร่วมรับประทานอาหารที่ปรุงด้วยตัวเอง

2. การพัฒนาวัตถุดิบประเภทอาหารในชุมชนให้เป็นของฝากระดับพรีเมียม โดยที่นักท่องเที่ยว สามารถเรียนรู้วิธีการทำ และซื้อกลับไปเป็นของฝากได้ เช่น ปลาหมึก ปลาประเภทต่างๆ โดยให้นักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ตั้งแต่วิธีการได้มาซึ่งวัตถุดิบ ไปจนถึงการลงมือในขั้นตอนการผลิตของฝากนั้นๆ

3. การสร้างกิจกรรมเรียนรู้การนำของดีของชุมชนมาสู่การสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ดอกลิลาวดี-สบู่อ่อน เกลือจากทะเล-เกลือสปา ว่านหางจระเข้-เจลบำรุงผิว ซึ่งอาจเพิ่มการอบรมทักษะ ให้กับชุมชนเพื่อต่อยอดไปสู่การทำสปาที่บ้านได้

4. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวแล้วกลับมาเที่ยวซ้ำ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเดิม ควรเพิ่มการฝึกอบรมคนในชุมชนให้สามารถนำชมและเล่าเรื่องราวของชุมชนในวิถี ของคนเกาะสีชังได้

5. การจัดทำปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีของเกาะสีชัง โดยนำวันสำคัญ และงาน ประเพณีต่างๆ มาใส่ในปฏิทินการท่องเที่ยวให้ชัดเจน และออกแบบกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องกับวันสำคัญ หรืองานประเพณีนั้นๆ

อย่างไรก็ดีการจะนำศักยภาพชุมชนมาปรับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้นต้องคำนึงถึงความ พร้อมของชุมชนด้วย จึงควรเพิ่มเติมเรื่องการฝึกฝนทักษะต่างๆ เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความ พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยพบว่าเกาะสีชังเป็นจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวเพราะอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีการเดินทางที่สะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวแบบเช้า-เย็นกลับ หรือพักค้างคืนได้ ลักษณะการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ที่ผ่านมายังไม่พบปัญหาด้านการท่องเที่ยวมากนัก มีเพียงปัญหาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น ฝุ่นละออง ขยะ และปัญหาการน้ำจืดอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามเมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การท่องเที่ยวในเกาะสีชังซบเซาลงมาก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวอาจไม่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์อย่างใกล้ชิดกับคนในชุมชน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยนำเอาศักยภาพที่ชุมชนมีมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นที่ได้ศึกษาถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้ข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในกลยุทธ์สู่การเติบโตอย่างทั่วถึงของคนในชุมชน และยังสามารถส่งมอบคุณค่าสุดพิเศษที่น่าจดจำให้กับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย (Raymond, 2007; Richards, 2011: 1225-1253; ภูมิวิจันต์ เดชอุ่ม, 2556: 329-364)

ทั้งนี้การพัฒนาชุมชนเพื่อไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น นอกจากจะอาศัยทรัพยากรที่มีในชุมชนแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยในประเด็นนี้มีข้อค้นพบจากงานวิจัยของ กัลยา สว่างคง และคณะ (2565: 362-373) ที่พบว่ากระบวนการและความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยหลักที่เรียกว่า “นวัตกรรม 4 ก” ได้แก่ 1) กรรมการ คือ ผู้นำชุมชนและกรรมการบริหารการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นคนในชุมชนทั้งหมด เพราะสามารถสื่อสารกันได้ดีตลอดเวลา และมีความเข้าใจบริบทของพื้นที่และองค์ความรู้ที่จะนำมาจัดกิจกรรม 2) กฎเกณฑ์ คือ การกำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม เป็นระบบ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน 3) กิจกรรม คือ ต้นทุนทางวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในชุมชน เพราะจะทำให้คนในชุมชนมีความมั่นใจ ภูมิใจ และมีความเป็นกันเองในการทำกิจกรรมส่งผลให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และ 4) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอก คือ การรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ทั้งใน ด้านงบประมาณ และองค์ความรู้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ เพื่อทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตของชุมชนเกาะสีชังมีที่มาจาก การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อสร้างจุดขายที่โดดเด่นทางการท่องเที่ยวให้กับเกาะสีชัง และสอดคล้องกับวิถีของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ภูมิวิจันต์ เดชอุ่ม (2556: 329-364) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางการท่องเที่ยวของประเทศไทยว่าควรประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาอัตลักษณ์และคุณค่าของวัฒนธรรม 2) การสร้างความแตกต่างเพื่อความโดดเด่น 3) การสืบค้นความต้องการของตลาดในปัจจุบัน 4) การสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และ 5) การเลือกกลยุทธ์ในการพัฒนาตลาด ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชังจึงควรนำขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้ไปปรับใช้ในชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเกาะสีชังให้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว และสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยนี้พบว่าถึงแม้เกาะสีชังจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดชลบุรีแต่รูปแบบการท่องเที่ยวหลักยังเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทำให้ขาดแรงจูงใจนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ๆ หรือนักท่องเที่ยวคุณภาพที่ต้องการมีประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน ทั้งนี้เกาะสีชังเป็นจุดหมายปลายทางที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนค่อนข้างมาก แต่ยังขาดการนำศักยภาพเหล่านี้มาปรับใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการส่งมอบประสบการณ์พิเศษให้กับนักท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มต่อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งจะส่งผลดีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหน่วยงานและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงควรนำต้นทุนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง เช่น เทศบาลตำบลเกาะสีชัง สามารถนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ให้เข้ามาเที่ยวเกาะสีชังเพิ่มมากขึ้น
  - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพชุมชน เช่น พัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลเกาะสีชัง สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปวางแผนพัฒนาคนในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ทักษะการนำชม ทักษะการเล่าเรื่อง การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะถิ่น
  - 1.3 หน่วยงานและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เทศบาลตำบลเกาะสีชัง ผู้ประกอบการรถโดยสาร ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น จึงควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป
  - 2.2 ควรจัดให้มีการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามที่ได้ระบุในผลการวิจัยเพื่อรวบรวมผลลัพธ์ที่ได้ ข้อดี ข้อควรปรับปรุงต่างๆ มาปรับปรุงขั้นตอนการทำกิจกรรมให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปใช้กับนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัลยา สว่างคง วชิรญา ตติยนันทกุล และปวรรัตน์ สุภูมิรส. (2565). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม อย่างยั่งยืน: กระบวนการและความสำเร็จ ชุมชนบ้านเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 8(11): 362-373.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2565*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.mots.go.th/news/category/656> สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2566.

- จิตาภา บำรุงศิลป์ รัศมี อิสลาม และพิศาล แก้วอยู่. (2565). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์ต๋อยอดวัฒนธรรมลาวครั้ง บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*. 18(1): 45-61.
- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ*. 33(2): 329-364.
- รชฏ จันทร์น้อย. (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย การพัฒนาตราสินค้าทางการท่องเที่ยว เกาะสีชังตามแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://dspace.lib.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/3796> สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2565.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2556). *ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 เมษายน-มิถุนายน 2563*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [HTTPS://WWW.MOTS.GO.TH/DOWNLOAD/TOURISMECONOMICREPORT/3-1TOURISMECONOMICISSUE3\(APRIL-JUNE 63\).PDF](https://www.mots.go.th/download/tourismeconomicreport/3-1tourismeconomicissue3(april-june-63).pdf) สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2565.
- Duxbury, N. & Richards, G. (2019). Towards a research agenda for creative tourism: Developments, diversity, and dynamics. *A research agenda for creative tourism*, 1-14.
- Raymond C. (2007). *Creative Tourism New Zealand: The practical challenges of developing creative tourism*. In Greg Richards, and Julie Wilson (Eds.). *Tourism, Creativity and Development*. New York: Routledge.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: the state of the art. *Annals of Tourism Research*. 38:1225-1253.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000) Creative tourism. *ATLAS News* no. 23: 16-20.

